

R O K D U B U

PF 2002

LESU ZDAR

MĚSÍČNÍK PRACOVNÍKŮ LESŮ ČESKÉ REPUBLIKY A PŘÍZNIVCŮ LESA • PROSINEC 2001

**Novela vodního
zákona a její
dopady na LČR**

**Hrazení bystřin
napravuje
neuvážené
zásahy do krajiny**

**Pěstování
dubových porostů**

**Knihy důležité
v rámci soustavy
Natura 2000**

**Ing. Bohuslav
Swarz oslavil
osmdesát let**

LESU ZDAR

OBSAH 12/2001

- 3** Novela vodního zákona a její dopady na LČR
- 4** Certifikace hospodaření v lesích
- 5** Hrazení bystřin napravuje neuvážené zásahy do krajiny
- 8** Reprodukční materiál dubu, pěstování dubových porostů
- 11** Knihy důležité v rámci soustavy Natura 2000
- 12** Ing. Bohuslav Swarz oslavil osmdesát let
- 14** Memorál Roberta Jakoubka v Telči
– všestranné zkoušky ohařů
Horská kola podruhé v broumovském výběžku
Exkurse po trase pochůzky arcibiskupských lesníků v roce 1931 se zaměřením na pěstování jedle
- 15** Ceník dříví a dilema při vyznačování těžby
Na všechno je Kopálek
Naučná stezka Svatý Tomáš
Nové knihy

Fotografie na obálce:

- 1. strana: Úprava koryta Borovenského potoka nad obcí Hořehledy v podzimním zabarvení;
 - 2. strana: Stupňovitá úprava Borovenského potoka ve volné krajině snižuje prudkost přívalových srážek, u obce Dolní Borovno
- Poslední strana: Starý dub v zimě; ilustrační foto Jaromír Zumr

LESU ZDAR

TIRÁŽ

LESU ZDAR

Měsíčník pracovníků Lesů České republiky, s.p.

Adresa redakce:

LČR, s.p., Přemyslova 1106
501 68 Hradec Králové 8
tel.: 049/5860276, 5260325-30
fax: 049/5262391
e-mail: rezac@lesycr.cz

Vydává:

LČR, s.p., Přemyslova 1106, Hradec Králové 8

Redakční rada:

Předseda: Ing. Václav Lidický

Členové: Ota Buršík, Ing. Lubomír Dědek,
Dr. Ing. Vladimír Dolejský, Ing. Jan Duha,
Ing. Josef Hruška, Ing. Jiří Kopic,
Ing. Jaromír Latner, CSc., Aleš Mrkvica,
Ing. Pavel Starý, RNDr. Jiří Stonawski

Odpovědný redaktor: Ing. Jan Řezáč

Grafická úprava: CREATIVE DIRECTION

(Podepsané články nemusí nutně vyjadřovat stanovisko vydavatele).

Tiskne:

Bartošova tiskárna, s. r. o., Hradec Králové,
Kalendova 688. Přetisk povolen.
(Uzávěrka příštího čísla 12. 12. 2001).
Rg1-1994

Novela vodního zákona a její dopady na Lesy ČR, s.p.

Zákonem č. 254/2001 Sb. ze dne 28. června byla Parlamentem přijata novela zákona o vodách a o změně některých zákonů (dále jen VZ) s účinností od 1. 1. 2002. Novela VZ v sobě spojuje dva současně platné zákony na úseku vod, zákon č. 138/1973 Sb., o vodách a zákon č. 130/1974 Sb., o státní správě ve vodním hospodářství. Oproti současněmu VZ neupravuje oblast zásobování pitnou vodou a odkanalizování, tuto řeší nový zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu. V současné době probíhá zpracování 15 prováděcích vyhlášek k VZ. Novela byla jedním ze zákonů, jehož přijetí bylo důležité z důvodů přizpůsobení legislativy v oblasti životního prostředí ve vztahu k probíhajícím jednáním pro vstup do EU.

I. Obecné zásady a povinnosti vyplývající ze zákona pro LČR

Obecně lze konstatovat, že novela VZ přejímá základní koncepci stávající právní úpravy, zavádí však nové pojetí právní povahy vod a celou řadu nových pojmů. Voda pro svou neovladatelnost a neuchopitelnost nebude podle dnes již platného VZ předmětem vlastnictví až do jejího odebrání z přírodního prostředí. Povrchové a podzemní vody proto nemohou být ani součástí či příslušenstvím pozemku. Za povrchové a podzemní vody se nepovažují vody, které byly z těchto odebrány.

Vodní dílo a nakládání s vodami

Nově je zaveden pojem vodní dílo jako stavba sloužící k nakládání, zadržování, úpravě vodních poměrů a ochraně před škodlivými účinky vod včetně staveb k hrzení bystřin a strží. Povolení k nakládání s vodami bude vydáváno na časově omezenou dobu, u vypouštění odpadních vod maximálně na 10 let. Podkladem pro nakládání s podzemními vodami, např. při výstavbě nové studny, je nezbytné vyjádření odborně způsobilé osoby. Na odběry vod jsou stanoveny nové limity - 6000 m³ ročně nebo 500 m³ měsíčně pro povrchové i podzemní vody. Odběry nad tyto limity jsou zpoplatněny a odběratel je povinen o tomto odběru vést evidenci. Taktéž je zpoplatněno vypouštění odpadních vod při limitech za objem a znečištění.

Na základě ustanovení o technicko bezpečnostním dohledu se vodní díla dělí do kategorií I. – IV. U vodních děl IV. kategorie, což jsou prakticky všechny naše vodní nádrže, je jejich vlastník povinen určit a nahlásit vodoprávnímu úřadu fyzickou osobu odpovědnou za dohled a jedenkrát za deset let provést prohlídku vodního díla za účasti vodoprávního úřadu.

Novelou byla uzákoněna i řada problematických ustanovení, jako je povinnost zajistit migrační prostupnost vodních děl, evidence vodních děl v katastru nemovitostí nebo nemožnost provádět odvodnění lesních půd v oblastech přirozené akumulace vod (CHOPAV), což může způsobit potíže při obnově porostů.

Ochranná pásma a ochrana vod

Přímo VZ jsou definována ochranná pásma vodních zdrojů pro pitnou vodu. Podrobně je charakterizováno pásmo I. stupně, které slouží k ochraně vodního zdroje v bezprostředním okolí odběru a pásmo II. stupně, které slouží k ochraně zdroje v územích stanovených správním aktem s tím, že stanovení pásem je vždy veřejným zájmem. Obdobně jako nyní ten, kdo je oprávněn odebírat vodu, hradí náklady za omezení

Bez příčných objektů hrzení bystřin si nelze představit péči o drobné vodní toky, foto redakce

ve využití a náklady spojené s technickými úpravami v daném pásmu. Vlastníci pozemků jsou jako doposud povinni zajistit, aby nedocházelo ke zhoršování vodních poměrů. Toto se u LČR týká především erozních rýh a povýrobní úpravy pracoviště.

Dále jsou ve vazbě na směrnice EU zavedeny pojmy citlivé a zranitelné oblasti, která stanovují a rozdělují území z hlediska čistoty vody. Každý, kdo nakládá s vodami, je povinen dbát o jejich ochranu a účelné využití. Uživatelé závadných látek jsou povinni zpracovat havarijní plán a provádět kontrolu jejich skladů jednou za půl roku.

Státní správa a ochrana před povodněmi

Ústředním vodoprávním úřadem je určeno ministerstvo zemědělství, ve vyjmenovaných věcech příslušná ministerstva, např. MŽP ve věcech ochrany množství a jakosti vod (forma sdílených kompetencí). Vodoprávními úřady jsou pověřené obce, okresní a krajské úřady. Tyto a ČIŽP jsou pověřeny výkonem vodoprávního dozoru nad dodržováním tohoto zákona. V kapitole o ochraně před povodněmi jsou charakterizována záplavová území, stupně povodňové aktivity, povinnosti vlastníků vodních děl a správců toků, záchranné a zabezpečovací práce atd.

II. Vodní toky a jejich správa

Vodní tok

Nově je charakterizován vodní tok jako přírodní jev v podobě toku povrchové vody ohraničené korytem na pozemku, nejedná se, jak tomu bylo doposud, o nemovitost ve vlastnictví státu. Vodním tokem je tedy pouze „tekoucí voda“ nikoliv i pozemek, po kterém voda teče. Korytem vodního toku je pozemek s vlastním parcelním číslem s využitím pozemku jako vodní plocha. V případě, že pozemek, po němž vodní tok protéká, není evidován v katastru nemovitostí jako vodní plocha, tvoří koryto dno a břehy až po břehovou čáru, která je určena hladinou vody, protékající tímto korytem a ještě se nevytlévající do okolí.

Jako doposud se vodní toky dělí na významné, spravované s. p. Povodí, a drobné, které mohou spravovat obce, právnické nebo fyzické osoby, jimž vodní toky slouží nebo s jejichž činností souvisejí. Novým pojmem je správa povodí, již se rozumí správa významných toků a další činnosti spojené se zajištěním stavu vod v dané oblasti povodí. Tuto vykonávají s. p. Povodí včetně výkonu dohledu nad správou drobných toků.

Povinnosti při správě toku

Přímo výčtem jsou výrazně rozšířeny povinnosti při správě vodních toků oproti stávajícímu znění zákona. Značně konfliktní se jeví povinnost obnovovat přirozená koryta zejména v CHKO a ÚSES, u kterých lze v budoucnu předpokládat střety s ochranou přírody v důsledku plnění dalších povinností, jako je např. povinnost zajistit dostatečnou průtočnost koryta a protipovodňovou ochranu. Přípravovaná vyhláška, kterou se stanoví způsob provádění činností při správě vodních toků, zavádí pravidelné prohlídky a zpracování jejich harmonogramů, sledování využití pobřežních pozemků a cizích vodních děl, zpracování minimálně deseti-letých plánů péče o koryto a vodní díla s vyznačením cyklu udržovacích prací, sledování nakládání s vodami, zjišťování jakosti vody apod.

Ilustrační foto redakce

Povinnosti správce a ochrana přírody

Zásadním problémem z pohledu LČR jako správce toků je ustanovení paragrafu 15 odst. 6 o tom, že nově povolovaná vodní díla nesmějí vytvářet bariéry pohybu vodních živočichů v obou směrech vodního toku. Z dikce tohoto ustanovení lze v praxi předpokládat, že již každý i nižší stupeň či práh bude ze strany ochrany přírody vnímán jako překážka pro mnohé vodní živočichy. Takto jednostranný pohled znemožní realizaci protipovodňové ochrany formou klasických opatření hrzení bystřin. Je nutné si potom uvědomit, jestli budeme chránit přírodu nebo člověka?

Jistě lze namítnout, že je možné řešit tuto problematiku formou určitého kompromisu, ale to ve většině případů není akceptovatelné. Tato opatření s více než stoletou tradicí a zkušeností nelze provádět bez základních konstrukčních prvků, jakými jsou příčné objekty (stupně přehrážky) vyrovnávající podélný sklon a zachycující splaveniny z povodí. Je otázkou, zda zahajovat přípravu projektové dokumentace na nové akce při existenci dalšího sporného ustanovení paragrafu 59 odst. 4, který říká, že na odstraňování překážek způsobených vodními díly postavenými před účinností tohoto zákona se podílí stát.

Při projednávání VZ v Senátu byly podány pozměňovací návrhy kromě jiných i ke zmiňovanému paragrafu 15. Senát zákon schválil na základě dohody s MZe a MŽP s tím, že do konce roku bude předložena malá novela VZ řešící tuto sporná ustanovení. Pokud však nedojde ke změně těchto ustanovení malou novelou VZ, LČR nebudou ve většině případů schopny plnit povinnosti dané tímto zákonem, a to v první řadě zajistit udržování koryt vodních toků s cílem ochrany majetku a bezpečnosti obyvatelstva před škodlivými účinky vod.

III. Vodní toky a financování

Základním principem financování správy toků podle VZ jsou příjmy z plateb k úhradě správy vodních toků za odběry vod. Tato skutečnost se však týká pouze významných vodních toků, resp. s. p. Povodí, protože příjmy LČR za odběry vod se v minulých letech pohybovaly okolo 8 mil. Kč a výrazné navýšení nelze předpokládat. Z hlediska celkových potřeb na správu vodních toků se prakticky jedná o zanedbatelnou částku. Z tohoto důvodu je správa drobných toků odkázána na státní rozpočet nebo na vlastní zdroje správce.

Celkově je možné shrnout, že povinnosti a tedy i finanční náklady spojené se správou toků narostly v důsledku nové zákonné úpravy, aniž by bylo zajištěno přímé financování ze zákona. Podle ustanovení paragrafu 102 stát „může“ poskytnout finanční prostředky k úhradě výdajů na opatření ve veřejném zájmu, např. na správu drobných vodních toků, ale nikde v novele VZ není stanovena povinnost státu či jiná přímá vazba na státní rozpočet. V případě financování komerčně nevyužitelných vodních toků, jak je tomu u LČR, chybí striktní ustanovení v legislativě o tom, že „stát poskytuje dotace“ (jak bylo v návrhu zákona), a proto se i do budoucna jeví financování značně nejisté bez možnosti dlouhodobějšího výhledu a plánování.

Ing. Tomáš Hofmeister
ředitelství LČR, Hradec Králové

Certifikace hospodaření v lesích

Dne 25. října 2001 se v Hradci Králové uskutečnil celostátní seminář „PEFC – Celoevropský systém certifikace lesů v České republice“. Cílem semináře bylo seznámit lesnickou veřejnost s vývojem a současným stavem certifikace lesů v České republice i ve světě.

Úvodní referát přinesl celkovou představu o využití certifikace v lesním hospodářství. Účastníci se dozvěděli podrobné informace o většině významnějších certifikačních systémů a o situaci ve vybraných evropských zemích. Autoři se zmínili také o očekávaném vývoji certifikace hospodaření v lesích, jejím možném ekonomickém vlivu na lesní hospodářství a lesopolitickém významu. Poté byla pozornost účastníků soustředěna již pouze na systém PEFC - celoevropský systém certifikace lesů, k němuž se Česká republika oficiálně přihlásila.

Proces vývoje, vzniku a vlastního fungování tohoto systému v rámci Evropy jsou věci poměrně málo známé, proto byl zařazen příspěvek s tímto obsahem. Podstatně více informací bylo již publikováno o Českém systému certifikace lesů jako národním systému, který je součástí systému evropského. Ještě více zvýšit informovanost o vývoji a současném stavu certifikace lesů u nás si kladl za cíl další z příspěvků.

Fungováním Českého systému certifikace lesů se zabýval předseda PEFC ČR pan Josef Bartoň - Dobenín. Zmínil rovněž dosud nezveřejněné informace o otázce pro vlastníky lesů nejpodstatnější, tj. o financování celého systému v České republice.

Zajímavým z hlediska vlastníků lesů byl nepochybně příspěvek vedoucího Národního certifikačního střediska Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů. Ten účastníky provedl jednotlivými kroky zajištění účasti individuálních vlastníků lesů v regionální certifikaci lesů a nastínil zásadní principy činnosti Národního certifikačního střediska jako organizace, která je připravena zajišťovat službu pro žadatele o regionální certifikaci lesů.

Na závěr vystoupili zástupci všech komor zastoupených v PEFC ČR - komory vlastníků lesů, komory zpracovatelů dřeva a komory ostatních zainteresovaných subjektů. Pohledy těchto tří komor na význam certifikace lesů se vzhledem k různému zaměření jejich činnosti samozřejmě různí. O to zajímavější byla možnost jejich názorů vzájemně porovnat. Jednotlivými aspekty certifikace a jejími dopady na hospodaření LČR se budeme zabývat v seriálu, který chystáme pro příští ročník Lesu zdar.

Ing. Tomáš Dohnanský
ředitelství LČR, Hradec Králové

Hrazení bystřin napravuje neuvážené zásahy do krajiny

Letos již po třetí jsme zavítali na jednu z našich oblastních správ toků. Vzhledem k přijetí zákona o vodách je problematika hrazení bystřin a správy vodních toků navýsost aktuální. Do Plzně jsme se vypravili především proto, že je zde možno vidět v blízkosti města v poměrně rovinaté, mírně zvlněné zemědělské krajině pozoruhodné stavby hrazení bystřin, jimiž se snažíme zmírnit a napravit neuvážené zásahy do krajiny z minulých desetiletí, a to především meliorace zemědělských a lesních půd a napřimování vodních toků. V důsledku toho jsme zrychlili odtok vody z krajiny. Dnes je naopak cílem vodu v krajině udržet co nejdéle a zmírnit působení přívalových dešťů. Průvodcem mi byl vedoucí OST Ing. František Bubrle.

Na návštěvě u Oblastní správy toků Plzeň

Obnovený rybník Hamr nad obcí Hořehledy

Počátky hrazení bystřin v západních Čechách lze datovat do 20. let 20. století. OST Plzeň vznikla k 1. 9. 1992 jako součást LČR, s. p. Svou činností navázala na působení správy toků na podnikovém ředitelství Západočeských státních lesů v Plzni. Stav vodních toků v tehdejší Západočeské kraji byl v té době dosti špatný. V 70. a 80. letech se zde nerealizovaly žádné investice, pouze minimální údržby staveb a břehových porostů. Na dlouhodobé zanedbávání ukazoval i propastný rozdíl ve výši investic v jednotlivých krajích republiky. Za deset let se však podařilo zdejšími pracovníky stav vodních toků výrazně zlepšit.

Dnes OST Plzeň spravuje drobné vodní toky na území okresů Plzeň – město, Plzeň – jih, Plzeň – sever, Rokycany, Tachov, Domažlice, Karlovy Vary, Sokolov, Cheb a Klatovy. Geograficky se jedná o 10 přírodních lesních oblastí: Krušné hory (část), Chebská a Sokolovská pánev, Karlovarská vrchovina, Západočeská pahorkatina, Křivoklátsko (část), Rakovnicko – kladenská pahorkatina (část), Brdská vrchovina (část), Český les, Předhoří Šumavy (část) a Šumava (část). Jde tedy o území velmi pestré a členité. Celková délka spravovaných toků činí

1433 km. Konkrétní problematiku správy vodních toků mi v rozhovoru přiblížil Ing. František Bubrle.

Personální obsazení OST

- Jak dlouho se již věnujete problematice hrazení bystřin?

Vodohospodářským záležitostem se věnuji prakticky od roku 1975, kdy jsem dokončil vysokou zemědělskou školu, obor meliorace, a nastoupil jako projektant do technické kanceláře podnikového ředitelství Západočeských státních lesů. Tehdy jsem pracoval hlavně na projektech odvodnění lesních půd a hrazení bystřin. Později byla tato činnost utlumena a já

jsem projektoval lesní cesty, a to až do transformace lesního hospodářství.

Po reorganizaci jsem rok pracoval na obecním úřadě ve Zbůchu. Prvního října 1992 jsem nastoupil jako řadový správce na oblastní správu toků Plzeň. Vedoucím správy jsem byl jmenován v lednu roku 1998.

- Kolik máte spolupracovníků?

Původně tady byl vedoucí správy, tři správci a technicko administrativní pracovníci. Po odchodu předchozího vedoucího správy paní Ing. A. Čechové zůstalo jedno místo správce neobsazeno. Stalo se tak po dohodě s ředitelstvím, protože to bylo v době, kdy se tvořil vodní zákon a nevěděli jsme, jestli nedojde k předávání některých vodních toků tehdejšími melioračním správám nebo jiným správcům. Vodní zákon konečně vyšel a začne platit od 1. ledna 2002. Vzhledem k tomu, že tento zákon zachoval v platnosti dosavadní určení správců drobných vodních toků a pravděpodobně nedojde tedy ke snížení celkové délky toků, spravovaných naší správou, rádi bychom v budoucnu rozšířili stav o jednoho správce.

Hlavní oblasti činnosti

- Jaké hlavní problémy jste museli v posledních deseti letech řešit?

Vzhledem k tomu, že oblast naší OST nepostihly žádné výrazné povodňové průtoky a nemuseli jsme řešit žádné následné škody, zabývali jsme se především údržbou stávajících vodohospodářských děl postavených v minulosti, ale stavěli jsme i nové, převážně příčné objekty hrazení bystřin. Souvislé úpravy

◀ Úprava koryta Borovského potoka v intravilánu obce Hořehledy, která zamezuje ukládání splavenin

REPORTÁŽ

1

2

3

toků jsme prováděli jen na některých kratších úsecích v intravilánech obcí. Tyto úpravy většinou iniciovaly obce, které byly ohrožovány přívalovými průtoky. Proto bylo nutno na potocích přistoupit k opravám, rekonstrukcím nebo i investičním stavbám. Dále se věnujeme péči o břehové porosty. Část prostředků vynakládáme i na obnovu a rekonstrukci retenčních nádrží. Velikost hmotného majetku, který spravujeme, lze vyčíslit takto: objekty hrazení bystřin - 68 221 tis. Kč, pozemky - 3 815 tis. Kč

● **Kde jsou v oblasti působnosti OST nejstarší stavby hrazení bystřin?**

Jedna z význačných a velkých staveb, které doposud máme ve správě, jsou retenční přehrážky postavené ve 20. letech na Zlatém potoce poblíž Kašperských hor. Avšak v současné době se město snaží získat tento majetek do svého vlastnictví. Ze stejného období pocházejí i některé vodohospodářské stavby na okrese Rokycany.

● **Do kterých oblastí se soustřeďuje vaše činnost?**

Nejnákladnější stavby jsme realizovali v Krušných horách a v Brdech. V Krušných horách šlo o obec Nové Hamry, kde jsme prováděli opevnění celého koryta Bílého potoka v délce zhruba jednoho kilometru. Potok zde způsoboval obci problémy při tání sněhu. Taktéž Koží potok, protékající hraniční obcí Potůčky, byl předmětem úpravy v délce 650 m. V oblasti Brd jsme prováděli souvislé úpravy koryt Borovenského a Mítovského potoka, kde se během 10 let vyskytly opakované průtoky velkých vod.

Spolupráce s obcemi

● **Jak spolupracujete s obcemi při řešení úprav vodních toků?**

V některých případech obce samy upozorní správce toku na náhlé zhoršení průtočnosti koryta toku v obci nebo stávajícího opevnění koryta. Stává se tak zpravidla po průtoku velkých vod. My jako správci toku provedeme obhlídku, rekognoskaci stavu a v rámci možností se snažíme vyhovět. Tímto způsobem obce iniciují realizaci některých vodohospodářských staveb, případně úprav celého toku.

● **Můžete jmenovat některé obce, ve kterých jste prováděli úpravy toků významnějšího rozsahu?**

Je to například obec Nové Hamry a Potůčky na okrese Karlovy Vary, Nezdice na okrese Klatovy, Dobřív na okrese Rokycany, Žebnice na okrese Plzeň-sever, obec Hořehledy na okrese Plzeň-jih a také město Plzeň. V letošním roce jsme v důsledku přívalových dešťů operativně napravovali škody v obcích Staré Sedlo a Loket n. Ohří na okrese Sokolov, které byly postiženy nánosem splavenin.

● **Podílejí se obce finančně na těchto úpravách, nebo je to zcela ve vaší režii?**

U některých investičních akcí, které byly příslušnými okresními úřady prohlášeny za opatření ve veřejném zájmu podle paragrafu 35 lesního zákona, se obce podílely na financování ve výši 20 %.

Vztahy s ochranou přírody

● **Jaké máte vztahy s ochranou přírody?**

Z prvopočátku jsme měli určité problémy, ale postupem času jsme si prostě vyjasnili naši vzájemnou pozici a dnes je s většinou okresních úřadů spolupráce velmi dobrá. Totéž lze říci i o správách chráněných krajinných oblastí.

● **Znamená to tedy, že jste vyšli vstříc požadavkům ochrany přírody? Třeba v tom, že budujete průchodné objekty pro různé živočichy - ryby a obojživelníky? Nebo oni chápou význam hrazení bystřin pro lidskou společnost a ochranu majetku a lidských sídel na vodních tocích?**

Samozřejmě jejich pohled je trochu jiný než pohled vodohospodáře, ale přesto jejich požadavky nejsou ve většině případů přehnané a jsou realizovatelné, proto se je snažíme akceptovat. V některých případech jsme je naopak přesvědčili o tom, že jejich požadavek je z hlediska technického nerealizovatelný a oni od něho ustoupili.

● **Budujete balvanité skluzy, které zdršňují koryto toku, případně rybochody?**

Budujeme, konkrétně na Borovenském potoce měl orgán ochrany přírody okresního úřadu požadavek vybudovat alespoň dřevěné žlaby, které by sloužily drobným vodním živočichům k průchodu přes vybudované kamenné stupně a my jsme tomuto požadavku vyhověli. Jednou z větších akcí, realizovanou v součinnosti s dobrovolnými ochránci přírody, byl záchranný transfer populace raka právě při úpravách na Borovenském potoce, kdy bylo odchyceno přes 3000 jedinců a po skončení stavebních prací opětovně navraceno do upravené části toku.

● **Zkoušíte nějaké nové technologie, případně materiály? Jak se vám osvědčily drátokamenné koše? Používáte ve větší míře dřevo?**

Používáme na svých vodohospodářských stavbách širokou škálu technologií a materiálů, včetně dřeva. S drátokamennými koši máme trochu rozporuplnou zkušenost. Příčné objekty budované z těchto konstrukcí se nám celkem osvědčily. Pochybujeme ale o účelnosti použití tohoto materiálu u podélného opevnění bystřinových toků. Při větších rychlostech, i když je tato konstrukce pružná, dochází k podemílání

REPORTÁŽ

a náklonu košů do koryta toků. Třebaže dodavatel zaručuje životnost 80 let, v tocích, které nesou hrubé splaveniny, si nejsme úplně jisti, zda tato životnost je reálná.

● Řešíte problémy sesuvů půd, případně nějaké hlubší eroze?

Samozřejmě. V letošním roce jsme například dokončili stabilizaci vznikající strže na lesní správě Železná Ruda, kde byly použity jak dřevěné konstrukce na stabilizaci této strže, tak i klejonáž (což je klestový pokryv). Nebyla to naše první stabilizace počínající strže. Na Šumavě jsme již v minulých letech úspěšně realizovali opevnění strže Příloh.

Rozpočet a ekonomika

● V jaké výši se pohybuje váš rozpočet a jakou částí přispívá stát na vaši činnost?

Náš roční objem stavebních prací se v posledních letech pohybuje kolem 10 mil. Kč. V roce 2000 činil 9, 933 mil. Kč. Z toho stát nám formou dotace poskytl 7,044 mil. Kč, zbytek byl hrazen z rozpočtu LČR. Podrobnější rozbor financování ukazuje tabulka.

Tabulka: Přehled financování

	neinvestice		investice			P 2000	celkem
	vlastní	dotace	vlastní	dotace	strojní		
1999	1 292 157	2 027 049	499 871	5 576 601	40 000	-	9 435 678
2000	2 257 121	-	496 974	7 044 425	134 993	72 523	10 006 036
2001-předpoklad	3 000 000	-	1 800 000	3 934 003	230 610	100 000	9 064 613

● V letošním roce stát výrazně omezil poskytování finančních prostředků na hrazení bystřín. Je tomu tak i u vás?

I v případě naší správy nebyly pokryty zcela všechny naše požadavky. V letošním roce nám byla poskytnuta ze státního rozpočtu výrazně nižší částka než předcházející roky. Ale tento stav byl do jisté míry ovlivněn i menším rozsahem stavebních prací u jednotlivých staveb, na jejichž realizaci jsme požadovali finanční prostředky státu.

Zadávání zakázek

● Jakým způsobem zadáváte jednotlivé zakázky?

Jednotlivé zakázky zadáváme formou výzvy více zájemcům a následným výběrovým řízením. Okruh firem, které jsou schopné provést bezchybně vodohospodářské dílo v podmínkách drobných vodních toků, však není v našem regionu příliš velký. Samozřejmě musíme při obesílání jednotlivých firem provádět obměnu. Ale většínu zakázek získávají firmy, které už u nás dříve pracovaly a osvědčily se.

● Tyto zkušenosti jste získali na základě nějakých špatných poznatků s těmi nevyzkoušenými firmami?

I některé nové firmy se osvědčily, ale řada z nich nás co do kvality provedených stavebních prací a spolupráce zklamala.

● Jaký je asi přibližný počet firem tady v regionu, které jsou schopny realizovat díla hrazení bystřín?

V našem regionu se jedná asi o 10 firem.

● Ucházejí se tady o práci i firmy z jiných regionů?

Zcela výjimečně.

● Znamená to, že po těch desetiletých zkušenostech všechny firmy znáte a jejich okruh je víceméně ustálený?

Nelze říci, že bychom všechny firmy znali. Některé obesíláme na základě jejich návštěvy a v podstatě jejich žádosti o obeslání. Prostě přijdou a požádají, aby byly obeslány do výběrového řízení, což samozřejmě uděláme. Stavební firmy získávají informace o realizaci staveb různým způsobem, někdy je to až s podivem, jak dobře jsou informovány o tom, co se bude realizovat. Je to dáno tím, že při

schvalování projektové dokumentace s ní přijde do styku široký okruh lidí.

● A rakouské nebo německé firmy se neucházejí o zakázky?

Ještě se nám nestalo, že by nějaká zahraniční firma projevila zájem. A z vlastního popudu tyto firmy neobesíláme.

Děkuji za rozhovor, Jan Řezáč

1. Borovenský potok pod retenční přehrázkou

2. Stabilizace počínající strže příčným objektem

3. Dřevěné prahy na Mítovském potoce

4. Opevnění břehu Borovenského potoka vyskládané z hrubých kamenů

5. Biologické zpevnění břehu pomocí vrbového porostu

6. Dřevěný žlab umožňující drobným vodním živočichům překonání příčných stupňů

Kvalitní dubový porost na LS Plasy, foto redakce

Protože letošní rok byl ve znamení dubu, vracíme se ještě v posledním čísle Lesu zdar k tomuto tématu a otiskujeme zde referát Josefa Červenského, který přednesl na semináři o dubu 9. října t. r.

Historie

Název semináře „Dub - dřevina budoucnosti“ není možno v současné době zcela zákonitě potvrdit, ale ani vyvrátit. Co však s určitou pravděpodobností konstatovat lze, je to, že dub byl dřevinou minulosti. Toto dokládá zkušební instrukce pro lesní personál z 16. února 1756 (Lesnická práce 1923), kde autor jako nejdůležitější dřevinu označuje dub a této dřevině věnuje ve zmíněné instrukci nejvíce místa. Uvádí: „O přirozeném zmlazení z pařezů a semenem, kterémuž poslednímu dává přednost v lesích určených k vypěstění dříví stavebního“. Dále pak pojednává: „O umělém zalesnění ploch holých, kde stávaly dříve dubové lesy, kde tudíž asi přirozené zmlazení selhalo nebo snad jinak bylo zničeno. Zakazuje sbírání žaludů v porostech, které přijdou v blízké době ke smýcení a varuje před zužitkováním žaludů vhněním vepřů do lesa, jelikož tyto veškeré žaludy sesbírají a přirozené zmlazení jest pak vyloučeno“. Není ironií osudu, že za 250 let v řadě případů naopak prase, i když divoké, do těchto porostů lákáme, což dokazuje řada krmelišť?

Až v případě nedostatku žaludů se instrukce zmiňuje o možnosti použití k zalesňování osiva buku, habru, osiky, lípy a břízy. Z jehličnatých dřevin jsou uvedeny borovice, jedle a smrk, které tvoří v zemi rozsáhlé porosty, poslední dvě však ponejvíce v horách. Instrukce tedy potvrzuje známou skutečnost, že naše české lesy byly v polovině 18. století v nižších polohách většinou listnaté a borové, kde však převládající dřevinou byl dub, kterému se připisovala největší důležitost a který se těšil největší péči. V dnešní době tolik opěvovaný a využívaný buk byl až v pozadí dubu. Smrk a jedle byly dřeviny převážně vysokých poloh.

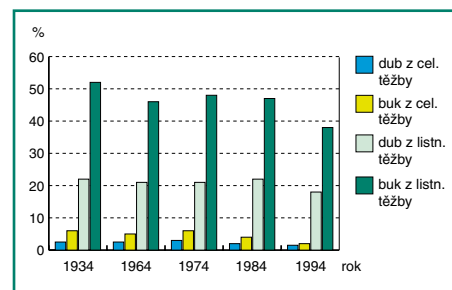
Pěstování a obnova dubových porostů

Neméně zajímavý je i odborný referát přednesený Ing. Anderlem na „Pracovní veřejné schůzi o aktuálních otázkách Slovenska“ pořádané Čs. akademií zemědělskou v Košicích dne 1. října 1926 na téma „Převod čistých bukových porostů na porosty dřevin cennějších“. Přednášející uvádí: „Dub zimní ve vrchách Slánských (obdobu většiny českých pahorkatin a vrchovin) nalézá příhodné podmínky. V okolí Šimunky tvoří dub zimní uzavřené porosty až do výšky 756 m n. m., jednotlivě přimíšen stoupá až do 874 m. Průměrná horní hranice vyskytujícího se dubu zimního probíhá kolem 670 m. Dub letní jest jednotlivě přimíšen až do 690 m, hojně přechází až do 470 m (Stavenec u Solnohrad, Albramovce 620 m, Hrad při Zborovu 448 m). Tato stanoviště jsou útočištěm posledních svědků dávno zmizelé vlády dubů, které se přes nepřátelské zásahy na těchto nepřístupných místech dodnes udržely. Tyto dubové oázy přinášejí světlo do temné minulosti tohoto stromu a jsou důkazem, že dub zde byl daleko více rozšířen a že buk teprve později převzal vedoucí úlohu z listnatých dřevin“.

V přirozené skladbě byl dub zastoupen v dnešních 18 PLO od 20 % do 70 %. Na spodní hranici 10 % si svoje zastoupení až do současnosti stále udržuje v 15 PLO. Z tohoto důvodu se ve svém příspěvku věnuji pouze PLO 10 - Středočeská pahorkatina, PLO 15 - Jihočeské pánve a PLO 17 - Polabí. V těchto PLO dub v současné druhové skladbě nedosahuje největšího procentuálního zastoupení, avšak v přirozené skladbě (38, 30 a 65 %) zaujímal přední místo. Svojí výměrou

však představují tyto tři PLO 45 % celkové rozlohy se zastoupením dubu. Přehled těžeb za posledních 60 let poskytuje graf č. 1 (Bludovský a kol. - Lesní hospodářství v ČR, 1998).

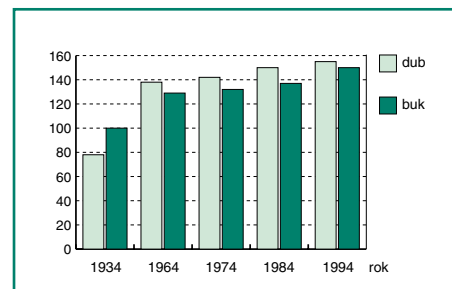
Graf č. 1: Srovnání procentického podílu těžeb dubu a buku

Z uvedeného přehledu vyplývá, že těžba dubu za posledních 60 let se výrazně nemění a osciluje kolem 2 % z celkové těžby. U buku

dochází k postupnému propadu těžby až o 3,5 %. Přehled vývoje druhové skladby za posledních 40 roků dokazuje, že dub již představuje nejvíce zastoupenou listnatou dřevinu, graf č. 2 (Mze ČR: Zpráva o stavu lesního hospodářství České republiky, 1999)

Graf č. 2: Plocha porostní půdy v tis. ha

Pěstování buku se v posledních dvou desetiletích věnuje řada autorů, např. Šindelář 1985, Indruch 1985, Mráček 1989 a další. Toto však nelze konstatovat u dubu, u něhož za posledních 30 let nedocházelo ani k rozlišování základních druhů, tj. dub letní a skupina sekce Roburoides - dub zimní, dub žlutavý, dub mnohoplodý, přestože ekologické nároky dubu letního a skupiny dubu zimního jsou diametrálně odlišné. V lesnické praxi ani v hospodářské úpravě lesů nebyla této problematice věnována prakticky žádná pozornost. Příčinou byly různé názorové proudy na druhovou rozlišitelnost, rozdílné názory na možnost křížení obou druhů, přechodové formy apod. Názory

na možnost křížení se u řady autorů a pracovníků vědeckých a výzkumných pracovišť do jisté míry liší i v současné době.

Až počátkem 80. let, kdy dochází v českých zemích k hromadnému hynutí dubů, za jehož příčinu se udává tracheomykózní onemocnění, je této dřevině věnována větší pozornost výzkumných pracovišť. Jedním z prvních, kdo upozornil na respektování biologických a ekologických požadavků dubů, byl Ing. Jančařík v roce 1995 v rámci zprávy výzkumného úkolu 9106 „Odumírání dubů a dalších dřevin v lesních porostech s příznaky tracheomykózního onemocnění“.

K výraznému posunu však dochází až koncem 90. let, kdy Mze ČR 24. 9. 1999 organizuje první akci na LF v Brně na téma „Rozlišování a ekologie dubů v ČR“. Na uvedené akci prof. Kobližek podrobně seznámil účastníky s klíčem k určení jednotlivých druhů dubů s praktickou ukázkou v NP Podyjí. Na tuto akci navázal již obšírnější velmi úspěšný seminář pořádaný Českou lesnickou společností 12. 9. 2000 v oblasti LS Krivoklát. Zaměření semináře na praktické rozlišování významných druhů dubů, jejich ekologické nároky, mezidruhové křížení, včetně zahraničních zkušeností s rozlišováním dubů, přineslo významný posun do vědomí širší lesnické veřejnosti.

Zajišťování reprodukčního materiálu

Na základě takto získaných cenných informací dochází již v roce 2000 u řady LS LČR v rámci obnov LHP k rozlišování porostů dubů pro sběr osiva na dub letní a skupinu dubu zimního. S realizací dodržování druhové čistoty při sběru osiva dubů bylo u LČR ojediněle započato již v roce 1998 (LS Vodňany), ve sběrové sezóně roku 2000 již plošně na lesních správách Milevsko, Vodňany, Hluboká, Ronov n. D., Nymburk, Mělník a na LZ Konopiště a Dobříš. Obdobný postup lze předpokládat i u dalších LS a LZ v jiných PLO.

Tabulka č. 1: Přehled výměr uznaných porostů dubů k 30. 11. 2000 v ha (Rambousek, 2000)

	kategorie A	kategorie B	kategorie A+B
dub letní	532	3 963	4 495
dub zimní	128	460	588

Umělá obnova dubu se v posledních pěti letech pohybuje kolem 2400 ha, což při průměrném počtu 7000 ks/ha představuje cca 17 mil. sazenic ročně. Použijeme-li další statistické údaje, poměrně lehce zjistíme, jestli uvedené zdroje jsou pro zajištění potřebného množství sazenic dostačující.

Tabulka č. 2

1	sklizeň žaludů z 1 ha	200 kg
2	průměrná výpěstnost z 1 kg osiva	150 ks
3	počet vypěstovaných sazenic z 1 ha uznaného porostu	30 000 ks

Z uvedených čísel lze dovodit, že sběr z necelých 12 % uznaných porostů dubů zajišťuje dostatečné množství osiva pro produkci roční potřeby dubových sazenic. Po dopěstování výsadby schopného sadebního materiálu z takto získaného osiva se již v zalesňovacích projektech musí objevit požadavek na sazenice jednotlivých druhů dubů, tzn. dubu letního a dubu zimního. Jejich zastoupení v přirozené druhové skladbě v ekologické síti typologického systému ÚHÚL podrobně a přehledně zpracoval Ing. Vokoun. Tento dosud ojedinělý materiál je součástí sborníku referátů již zmíněného semináře z roku 2000, a je proto lesnímu personálu všeobecně dostupný.

Pěstování sadebního materiálu

Přes neustálý tlak ze strany LČR na kvalitu sadebního materiálu není ani v současné době možno konstatovat, že kvalita výsadby schopných dubových sazenic je v mnohých případech na odpovídající standardní úrovni. K poněkud značnému rozčarování došlo v předjaří letošního roku, kdy v rámci LČR bylo přikročeno k uplatnění ČSN 48 2115 Sadební materiál lesních dřevin. Je však nutno vidět, že uvedená norma nic závratně nového v posouzení kvality sadebního materiálu nepřinesla. Technické požadavky jakostních znaků a rozměrů semenáčků a sazenic, týkající se nadzemní části a způsobu pěstování, byly v podstatě zakotveny již v ON 48 2211 z 5. 12. 1988. V oblasti kořenového systému konečně pojmenovala pravými jmény to, co věděli lesníci již v předminulém století. Přesto byla určitá skupina školkařů překvapena tím, co uvedená norma vyžaduje, ačkoli analogie kvality platí již 12 let. Musíme si však zároveň přiznat, že tomu bylo zvláště tam, kde po celou dobu byla nízká kvalita sadebního materiálu přehlížena a tolerována.

Na celkové kvalitě sadebního materiálu se podílí celá řada faktorů, z nichž některé je možno ovlivnit snáze, jiné obtížněji. Jedním ze znaků kvality je znak genetický, který je dán původem osiva. Musím konstatovat, že v sou-

Zde však nastává již první kámen úrazu. Pro poměrně široké spektrum lesnické veřejnosti jako by se zastavil čas. Přestože v příloze č. 1 k vyhlášce č. 82/1996 Sb. jsou taxativně vyjmenovány zdroje reprodukčního materiálu a v § 10, odst. 1 uvedené vyhlášky, je přípustný přenos pouze v rámci téže PLO, není toto v celé řadě případů vůbec respektováno. Až v případě, že nelze krýt potřebu reprodukčního materiálu podle zmíněného odstavce, je možný přenos dubu v rámci hercynské oblasti. Prokázat, že nelze krýt potřebu reprodukčního materiálu v řadě PLO je dosti problematické. Zajištění reprodukčního materiálu dubů je realizováno cestou nejmenšího odporu a sběr se provádí pod jedinci, kteří nejvíce plodí, ať již se jedná o lokality hrází rybníků či stromořadí rostoucí mimo les, kde fenotypová kvalita je v mnohých případech prokazatelně velmi nízká. Přenos takto získaného osiva dubů je následně uplatněn na většině území ČR bez ohledu na PLO a stanoviště.

Dalším ze znaků kvality sadebního materiálu jsou znaky morfologické, které jsou objektivně měřitelné a vizuálně zjištělné. Jejich požadované parametry je možno vhodnou technologií pěstování výrazným způsobem kladně ovlivnit. Ze zkušeností vyplývá, že pro zdárný výsledek umělé obnovy je perspektivní pěstování tříleté sazenice s 2x podříznutým kořenovým systémem. První podříznutí v hloubce 8 – 10 cm se provede před druhou vegetační sezónou přetnutím kúlového kořenu. Během této sezóny dojde v místě řezu k růstu pozitivně rostoucích panoh, na které je vázán další růst odpovídajícího množství jemných kořenů. Před třetí vegetační sezónou je nutno podřezání opakovat, v hloubce kolem 15 cm přetnout geotropicky rostoucí panohové kořeny a podmínit tak růst dalších jemných kořenů. Takto zmnožený kořenový systém je pak schopen zajistit zdárný růst i sazenici, která svoji výškou nadzemní části (70 - 80 cm) odpovídá parametru poloodrostku. Hloubka podřezání vertikálních kořenů je jedním z nejdůležitějších faktorů, které ovlivňují účinnost a úspěch podřezání. Zejména při 1. podřezání (8 - 10 cm) je udržení stanovené hloubky zásadním požadavkem. Při odchylce směrem nahoru dochází k silnému omezení kořenového systému, a tím i zvýšení nebezpečí ztrát. Při zvětšené hloubce podřezání se účinek snižuje, popřípadě se vůbec nedostaví. Druhou alternativou je pěstování dvouleté sazenice, a to v případě optimálního využití dobré úrody žaludů. V tomto případě nastupuje první podříznutí po ukončení jarního přírůstu, zpravidla v polovině měsíce května. Druhý zásah do kořenového systému se provede před druhou vegetační sezónou. Prioritní podmínkou podřezání v průběhu vegetační sezóny je dostatečná zásoba vláhy v době podřezání a 10 – 14 dnů po zásahu.

Poloodrostky (odrostky) představují sadební materiál, jehož způsob pěstování tvoří samostatnou kapitolu. Výhradně touto problematikou se zabýval celostátní seminář před třemi lety

v Budišově. Chci proto pouze podtrhnout známý fakt, že záměnu poloodrostku za předrženou sazenici, mnohdy ještě značně nekvalitní, již není možné tolerovat. Výchozím materiálem pro pěstování poloodrostků musí být totiž ta nejkvalitnější sazenice na záhoně. Nejedná se však o ojedinělé případy, kdy sazenice, která nesplňuje morfologické parametry standardního sadebního materiálu, je dále předržena a následně deklarována jako poloodrostek.

Obnova dubových porostů

Dub je jednou z našich ekonomicky nejvýznamnějších listnatých dřevin. Reprodukce dubových porostů je však odvislá od produkčního cíle a tomu je od samého počátku nutno přizpůsobit způsob hospodaření. V přirozené skladbě se stejnorodé dubové porosty u nás nevyskytovaly. Nejsou příliš příznivé. V pozdějším věku, z důvodu nutného udržení přiměřeně velké koruny, si dub pod sebou nedokáže zastínit půdu, která pak zvláště na bohatších typech zabuřeňuje a značně znesnadňuje možnosti přirozené obnovy. Na sušších půdách se dubový opad špatně rozkládá a často tvoří silné vrstvy surového humusu. Kromě toho i v relativně pozdním věku, při uvolňování korun, dochází v některých případech k nežádoucímu obrůstání vlky, zvláště v těch případech, kdy nebyla při výchově věnována dostatečná péče tvorbě korun. U některých jedinců se může jednat i o znak genetický. Přirozenou příměsí v luzích je jasan, lípa, jilm habrolistý, jilm vaz a javor. V chlumních polohách pak buk, lípa a habr. Nejcennější sortimenty produkují právě dubové porosty složené porostní výstavby, kdy spodní etáž tvoří žádoucí výchovnou a meliorační výplň. Toto bychom měli mít na paměti hned na samém počátku obnovy dubových porostů, jak přirozenou tak i umělou cestou. Složitá porostní výstavba je možno docílit v podstatě několika způsoby:

- při obnově dubových porostů zajistit v případě možnosti předzmlazení příměsí melioračních listnáčů,
- dubové nálety doplnit melioračními listnáči umělou obnovou,
- umělou obnovou založit již smíšený porost,
- při umělé obnově vylepšovat melioračními listnáči,
- v kulturách důsledně šetřit, popř. protežovat všechny žádoucí náletové dřeviny,
- v již založených kvalitních stejnorodých porostech vytvoříme spodní etáž dodatečně, ve věku kolem 50 - 60 let provedeme podsadbu uvolněných cílových jedinců dubu.

HS 19 - hospodářství lužních stanovišť

Cílem je vypěstování cenných sortimentů, které vyžaduje pěstování dubu letního v dlouhém obmýti – až 200 let. Pestrou příměsí tvoří lípa, habr, javor, jilm habrolistý a vaz, jasan.

Na těchto stanovištích je však půda i v dobře zapojených porostech značně ohrožena buřením. Spontánně se zmlazuje jasan, jehož husté nárosty na těchto bohatých půdách snášejí i dlouhodobé zastínění, a ve většině případů se stávají vážnou překážkou přirozené obnovy dubu. Pokud se nepodaří, zejména skupinovou clonnou sečí, dosáhnout potřebného zastoupení dubu, nastupuje obnova umělá. Dub letní jako základní dřevina tvoří kostru a pro výsadbu je nutné použít nejlépe tříletou kvalitní sazenici s 2x podříznutým kořenovým systémem. Na těchto bohatých stanovištích s nadprůměrnou produkcí by měl být naplněn i další cíl a tím je v kratším obmýti vypěstování dvou generací ostatních dřevin (JS, JV) za jedno obmýti dubu.

HS 23 - hospodářství kyselých stanovišť nižších poloh

V přirozené skladbě byl dominantní dřevinou dub zimní. Na těchto stanovištích vykazuje v přijatelné produkční době značně menší produkci a přes poměrně dobrou vitalitu a zmlazovací schopnost usilujeme při obnově o zastoupení borovice, příměsí MZD (lípy, habru), na lepších stanovištích i buku. Přirozenou obnovu dubu je možno realizovat s poměrně dobrými výsledky různými druhy obnovních sečí od náseku přes okrajovou a pruhovou seč clonou až po skupinovou seč clonnou, avšak s rychlejším postupem.

HS 25 - hospodářství živných stanovišť nižších poloh

Rozhodujícím činitelem při volbě obnovního způsobu je možnost přirozené obnovy. Složitá porostní výstavba s cílem pěstování silných dimenzí je nezbytnou podmínkou za předpokladu dlouhého obmýti nejkvalitnějších porostů (až 200 let). Stromové patro tvoří dub letní místy i dub zimní, zejména v Polabí. Přimíšená lípa a zejména habr pak tvoří spodní etáž, která plní nezastupitelnou funkci jak v potlačování buřene, tak jako ochrana dubových semenáčků v počáteční fázi po nasazení. Prioritním předpokladem zdárného úspěchu přirozené obnovy je vytvoření dostatečně prostorných korun. Ve výchovu zanedbaných

porostech, což nebývá ojedinělým jevem, je nutné opakovaným zásahem uvolnit koruny nejkvalitnějších dubů minimálně 5 – 6 let před vlastním započatím obnovy. Při tomto zásahu je samozřejmostí nadále maximálně šetřit spodní etáž. K vlastní obnově pak přistoupíme v době předpokládaného semenného roku okrajovou, popř. i pruhovou clonnou sečí s nezbytnou likvidací spodní etáže.

V řadě případů se osvědčuje i skupinová clonná seč. Obnovní postup je poměrně rychlý, po nasazení následuje během 3 – 4 let druhá fáze a to seč domýtná. Během této doby je zároveň potřeba redukovat poměrně značnou pařezovou výmladnost habru. Pokud se přirozená obnova během dvou let nedostaví, je nutno okamžitě na těchto stanovištích přistoupit k umělé obnově kvalitní dubovou sazenicí, popř. i s využitím poloodrostků. Přístupem světla dochází k značnému nástupu dřevin spodní etáže, v horším případě však k enormnímu zabuřnění.

HS 45 - hospodářství živných stanovišť středních poloh

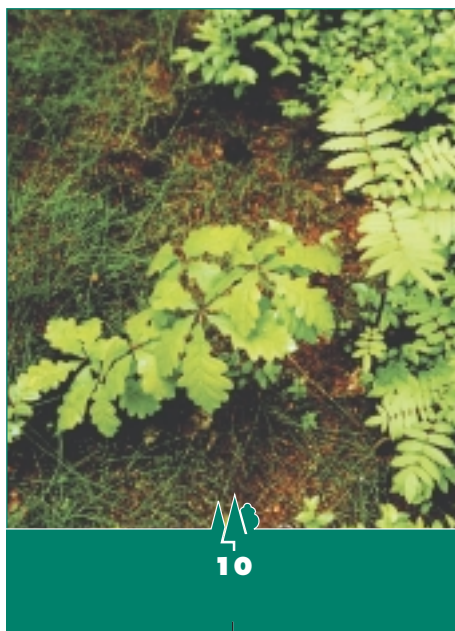
V přirozené skladbě převládá buk s menším zastoupením jedle, dozrávající dubem, převážně zimním, a lípou malolistou. HS představují stanoviště s dobře vyvinutými hlinitopísčnými až hlinitými půdami na živném podloží. Buk je zde v optimu a zejména na bohatších typech 3B a 4B svojí vitalitou značně znesnadňuje přirozenou obnovu jiných dřevin. Přesto se v tomto HS vyskytují kvalitní dubové porosty. Podmínkou pěstování silných sortimentů je opět složitá porostní výstavba s delším obmýtím (140 - 180 let). Vhodnější využití pro spodní etáž, jako krycí a výchovné dřeviny, splňuje lípa malolistá. Buk, po ukončení výskového přírůstu dubu, jej rychle dohání, negativně jej ovlivňuje v korunách a tím silně omezuje fruktifikaci dubu. Kromě toho mají bukové nálety v této složené porostní výstavbě bezkonkurenční prostředí. Proto je potřeba před započatím obnovy dubu silně redukovat semeníci buk. Základním způsobem přirozené obnovy je pruhová a skupinová seč clonná, kterou je možno s určitým úspěchem zmlazovat dub i ve stávajících stejnorodých dubových porostech. Uplatnění jiných sečí zpravidla nedává požadovaný výsledek. Pokud nedojde k okamžitému nasazení a rychlému odrůstání dubových semenáčků, půda silně zabuřní a další postup již spočívá v obnově umělé za použití silné sazenice a několikaleté ochrany proti buřeni.

Závěr

Závěrem bych chtěl pouze vyslovit přání, aby dnešní seminář přispěl k nastartování většího zájmu nejširší lesnické veřejnosti o šlechtění, pěstování reprodukčního materiálu, výchovu a obnovu této dřeviny, která i přes svůj nesporně biologický a hospodářský význam nestála vždy na srovnatelné úrovni s ostatními hlavními dřevinami.

Josef Červenský, Ol Český Krumlov

◀ Za jistou pozoruhodnost lze považovat přirozené zmlazení dubu společně s jeřábem v Krušných horách v nadmořské výšce kolem 800 m

Knihy důležité v rámci soustavy Natura 2000

Ve 3. a 4. čísle našeho časopisu jsme vás informovali o budování soustavy evropsky významných chráněných území NATURA 2000 v zemích EU a o potřebných krocích v ČR v této oblasti. NATURA 2000 sestává ze 3 typů území: na ochranu tzv. přírodních stanovišť (uvedených v příloze č. 1 směrnice „o stanovištích“ č. 43/92/EHS), na ochranu druhů rostlin a živočichů vyjma ptáků (uvedených v příloze č. 2 téže směrnice) a na ochranu ptáků (uvedených v příloze č. 1 „ptačí“ směrnice č. 79/409/EHS). Jednotlivá území se mohou, ale nemusí vzájemně překrývat. V tomto čísle se zmíníme o dvou nových významných publikacích, které s problematikou NATURA 2000 souvisejí.

Katalog biotopů České republiky

První je „Katalog biotopů České republiky“ (Chytrý M., Kučera T. a Kočí M., editoři; AOPK ČR, Praha, 2001, 307 stran, cena 200 Kč). Podtitulem publikace je Interpretáční příručka k evropským programům NATURA 2000 a Smaragd.

Jak vyplývá z názvu podtitulu, jedná se o zařazení jednotlivých (převážně rostlinných) formací vyskytujících se na území České republiky do domácích i zahraničních klasifikačních systémů. Jinými slovy - všechny formace vyskytující se v ČR jsou rozčleněny do devíti tzv. formačních forem a tyto dále na základní jednotky klasifikace. Každá základní jednotka (biotop), na níž má ochrana přírody nějaký zájem, obsahuje „převodní klíč“ jednotlivých zahraničních i našich klasifikačních systémů. V případě, že daný biotop nelze podle nějakého systému popsat, je u daného systému údaj prázdný - např. u vodních biotopů logicky nelze použít typologický systém ÚHÚL.

Převodní klíč obsahuje: kód a název přírodního stanoviště NATURA 2000; kód a název ohroženého typu přírodního stanoviště programu Smaragd; kód a název jednotky klasifikačního systému CORINE (1991); kód a název jednotky podle Palearktické klasifikace (1996); kód a název jednotky podle EUNIS (1997); odpovídající syntaxonomické jednotky fytoceologického (curyšsko-montpeliérského) systému; odpovídající jednotky potenciální přirozené vegetace ČR (Neuhäuslová a kol. 1997, 1998); fyziotyp (Petříček a kol. 1999 - viz recenze v Lesu zďar č. 5/2001); převod na soubory lesních typů podle typologického systému ÚHÚL (1984); odpovídající skupina typů geobiocénů podle Zlatníka (1976). Následuje popis biotopu, jeho rozšíření v ČR, ohrožení, návrh managementu a přehled hlavní literatury. Každý biotop v zájmu ochrany přírody je doplněn barevnou fotografií.

Zatímco vytváření soustavy NATURA 2000 je předepsáno citovanými směrnici Evropské unie, soustava Smaragd je organizována Radou Evropy a zahrnuje i státy mimo Evropskou unii. V České republice bylo identifikováno celkem 58 typů přírodních stanovišť NATURA 2000 (z toho 18 tzv. prioritních stanovišť) a 45 typů ohrožených přírodních stanovišť programu Smaragd.

Ze srovnání možných důvodů ohrožení a návrhů managementu lesních přírodních stanovišť zahrnutých do soustavy NATURA 2000 s principy trvale udržitelného lesního hospodaření přijatými naším podnikem nevyplynou teoreticky žádné neřešitelné problémy. Otázkou však bude, stejně jako doposud, individuální přístup jednotlivých orgánů ochrany přírody.

Hlavními opatřeními managementu lesních biotopů v soustavě NATURA 2000 jsou zachování případně obnova přirozené druhové skladby dřevin, vodního režimu, dosažení a udržení nízkých stavů zvěře. V lužních lesích pak dále např. citlivé revitalizace říčních systémů, případně umělé povodňování atd. Na rozdíl od dosavadních přístupů některých orgánů ochrany přírody se např. v ekosystémech horských smrčín objevuje jednoznačný požadavek „likvidace lokálních ohnisek výskytu lýkožrouta smrkového“. Velký důraz při veškerých zásazích bude kladen na jejich maximální šetrnost vůči všem složkám ekosystému.

Management území k ochraně jednotlivých druhů rostlin a živočichů včetně ptáků v lesích se bude odvíjet od specifických požadavků vyplývajících z aktuálně nejlepších znalostí a zkušeností specialistů na tyto druhy. V řadě případů však tím nejdůležitějším bude ochrana a zachování pestrosti jejich biotopů. Za účelem podpory výskytu ptáků hnízdících v dutinách to je např. cílené ponechávání doupných stromů a vyvěšování ptačích budek. K podpoře saprofytických aj. druhů a skupin pak cílené ponechávání mrtvé dřevní hmoty.

Publikace by neměla chybět v příruční knihovně žádného významnějšího majitele či správce pozemků.

Černý a červený seznam cévnatých rostlin České republiky

Druhou publikací je Černý a červený seznam cévnatých rostlin České republiky (stav v roce 2000), ed. Procházka F., AOPK ČR, 2001, 166 stran, vydán jako 18. díl řady Příroda. Cena 70,- Kč.

Počátek druhové ochrany rostlin je spojován s rokem 1881, kdy byl v Salburku zakázán sběr protěže alpské (*Leontopodium alpinum*),

Detail lepkavých kapiček u rosnatky okrouhlosté (*Drosera rotundifolia*), foto Zdenek Doškář

kteřá se stala populárním suvenýrem turistů. První seznamy chráněných druhů rostlin u nás vyšly ve 20. letech 20. století v oběžnících Zemské správy politické v Praze (pro Čechy), v Brně (pro Moravu) a v Opavě (pro Slezsko). V roce 1958 vyšel seznam chráněných druhů rostlin ve vyhlášce Ministerstva školství a kultury č. 54/1958 Ú. I. Stejně jako předchozí seznamy obsahoval převážně atraktivní druhy ohrožené přímým sběrem. V následujících letech však byl postupně zjišťován daleko větší úbytek nechráněných druhů z důvodů nepřímého vlivu člověka - změn jejich biotopů. Proto byla v roce 1979 odbornými botanickými kruhy (Československou botanickou společností při ČSAV) vydána první verze seznamu vyhynulých (kategorie A1-A3, černý seznam) a ohrožených (kategorie C1-C4, červený seznam) taxonů cévnatých rostlin u nás.

Tento seznam byl postupně upravován a doplňován podle nových taxonomických i floristických poznatků do současné podoby. Současný seznam obsahuje české a latinské názvy (včetně některých synonym) celkem 1543 domácích taxonů, tedy plných 60 % druhového bohatství flóry ČR. Z toho 4,5 % druhů podle současných poznatků vyhynulo a 45,5 % patří do skupiny druhů v různém stupni ohrožení. Vedle zařazení jednotlivých taxonů do kategorií ohrožení v ČR jsou samostatnými kódy označeny taxony uvedené ve Směrnici 92/43/EHS „o stanovištích“, případně navržené Českou republikou k doplnění seznamu v této směrnici, dále druhy chráněné Bernskou úmluvou, úmluvou o CITES (tj. o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin) a druhy obsažené v nejnovějším celosvětovém červeném seznamu (1997).

Území s výskytem druhů obsažených v příloze č. 2 Směrnice 92/43/EHS „o stanovištích“, případně druhů navržených Českou republikou k doplnění této směrnice, bude ČR povinna zahrnout do seznamu území navržených Evropské komisi k zařazení do soustavy NATURA 2000.

RnDr. Jiří Stonawski

SPOLEČENSKÁ RUBRIKA

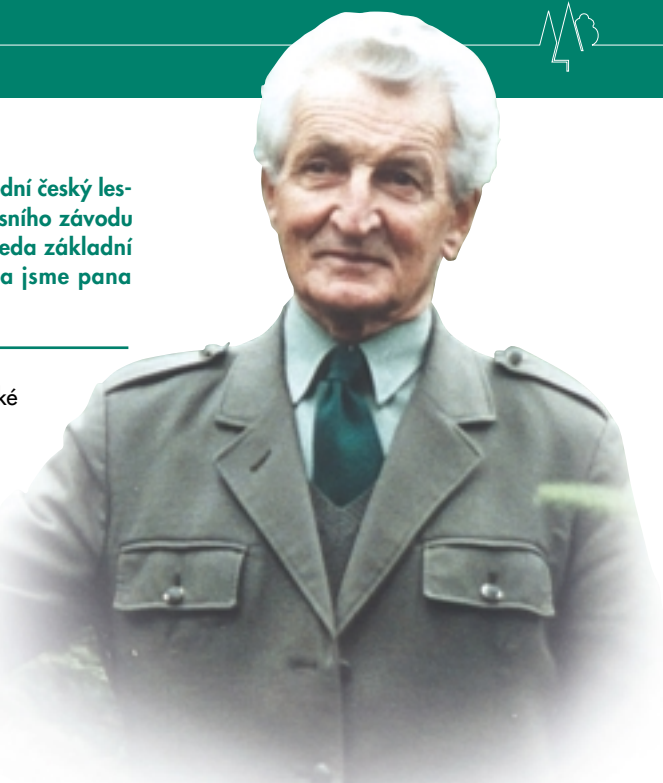

Dne 6. prosince v plné svěžesti oslavil osmdesát let Ing. Bohuslav Swarz. Tento přední český lesník, neúnavný propagátor podrobného způsobu hospodaření, dlouholetý ředitel lesního závodu Dolní Hvozd, později Nové Hradky, je stále plný činnosti, dnes jako předseda základní organizace ČSOP Nové Hradky. U příležitosti jeho významného životního jubilea jsme pana Bohuslava Schwarze navštívili a požádali o rozhovor.

● Jaké byly vaše lesnické začátky?

Po ukončení studia na vyšší lesnické škole v Písku v dubnu 1945 jsem od 1. července nastoupil u bývalého schwarzenberského velkostatků v Hluboké nad Vltavou do funkce asistenta na lesní správě Stará obora. Tam jsem působil až do vykonání povinné vojenské služby v roce 1946. Protože mezitím bylo místo asistenta obsazeno, nastoupil jsem do stejné funkce na lesní správě Lipka, která také patřila k schwarzenberskému panství. Tam jsem působil tři roky, ale v té době jsem mimo jiné zastupoval i lesní správce, kteří nastupovali obdobně

Křišťanov, která měla poměrně vysoké zásoby a zaštetřenou těžbu, to bylo 26 000 m³. Pro toto množství asi 40 000 m³ jsem měl zajistit přepravu na expediční sklad do Spálence, kde se dřevo vagonovalo. V Arnoštově jsem pracoval do roku 1951, kdy byla lesní správa, po vybudování velkého vojenského újezdu Boletice, převedena spolu s dalšími správami pod vojenské lesy a statky. Protože vojenský prostor byl zřízen

Ing. Bohuslav Swarz oslavil osmdesát let

jako já náhradní vojenskou službu. Takže jsem mezitím působil na lesní správě Kramaty, Kubova huť a České Žleby. V roce 1948 jsem nastoupil na místo vedoucího lesní správy Borek, která spravovala hlubockou bažantnici, lesnické muzeum na Ohradě a zoologickou zahradu. Kromě toho, aby mně neztuhla krev v žilách, jsem ještě dostal dočasně na starosti bývalé schwarzenberské polesí Protivín, kam jsem dojížděl vlakem.

Protože jsem byl zaměřen spíše na pěstování lesa než na provoz myslivosti, tak mně osobně, i když jsem se poctivě snažil své povinnosti plnit, takováto pestrá skladba pracovních činností – zoologická zahrada, muzeum, myslivost atd. – příliš nevyhovovala a nepřilnul jsem k ní. To zjistil jeden šikovný revírník, který měl jít na místo vedoucího lesní správy Arnoštov u lesního závodu Český Krumlov, a požádal mne, jestli bych si to s ním nevyměnil. A já, protože jsem rodák ze Šumavy a mám ji rád, tak jsem neváhal a okamžitě jsem souhlasil. V roce 1949 jsem tedy nastoupil jako vedoucí lesní správy Arnoštov na lesní závod Český Krumlov. Rok po mém příchodu nastoupil na lesní závod jako hlavní inženýr Ing. Zdeněk Poleno. Velmi rychle jsme zjistili, že máme společné zájmy, že máme velice blízké názory na hospodaření v lese a naše spolupráce se postupně proměnila v celoživotní přátelství.

Lesní správa Arnoštov hospodařila asi na 2700 ha. Byla tam 13 km dlouhá úzkokolejná železniční dráha a zajišťovat její provoz patřilo také mezi moje povinnosti. Z toho důvodu mi přidělili dva asistenty. Jeden měl na starosti les a druhý železničku. Tehdy jsme na správě těžili 17 000 m³ a na sousední lesní správě

o něco dříve, zažil jsem situaci, kdy tam přijelo vojsko a bez nějakého ohlášení a projednání nám střídalo naostro do nejkvalitnějších lesních porostů. V takových podmínkách jsem odmítl u vojenských lesů pracovat.

● Jak jste řešil tuto složitou životní situaci?

Tehdejší generální ředitelství státních lesů mi nabídlo tři místa. Mezi nimi byl resortní výzkumný ústav v Opočně, který se právě v roce 1951 zřizoval. Neváhal jsem a jel jsem se tam podívat. Po krátkém rozhodování jsem dal košem Šumavě a nastoupil do Opočna. Měl jsem to velké štěstí, že jsem byl přidělen jako asistent k lesnímu radovi Hugo Koniasovi. Pod jeho záštitou jsem začal pracovat na různých výzkumných úkolech, ale na jejich zvládnutí by bylo bývalo zapotřebí asi trojnásobek pracovníků. Do Opočna jsem tehdy nastoupil jako pátý zaměstnanec. Ředitelem byl pověřen Ing. Motl, byl tam Ing. Matoušek, lesní rada Konias, Ing. Kaňák a po něm jsem přišel já. Pak přišel Theodor Lokvenc a další pracovníci, jak se ústav rozšiřoval.

● Čím jste se tam zabýval?

V první fázi po zaškolení lesním radou Koniasem jsem vedl pěstební kursy. Tehdy státní lesy vypracovaly program na proškolení mladých pracovníků, nebo těch, kteří měli nízkou odbornou kvalifikaci. Kursy byly zpočátku týdenní, pak deseti až čtrnáctidenní. V nich se stručně shrnuly základní představy o hospodaření v lesích Československé republiky po 2. světové válce. Lesní rada Konias měl za úkol vštípit absolventům odborný pohled na hospodaření v lese, a to na základě svých dlouholetých

praktických zkušeností. A to byly počátky podrobného hospodářství. To bylo závěrečné vyústění jeho teoretických znalostí a praktických zkušeností, které obohacoval o nejnovější poznatky výzkumu. Lesní rada Konias procestoval celou Evropu, byl ve Švýcarsku, v Německu, Rakousku, Itálii, ve Slovinsku a znal různé způsoby hospodaření. Ověřoval si možnosti jejich aplikace a využití na Opočensku. Musím se přiznat, že v té době byl pro mne lesní rada Konias druhým otcem. Nesmírně mu vděčím za to, že mě jako mladého zapáleného pracovníka pro pěstební činnost a hospodaření v lese bezprostředně ovlivňoval a usměrňoval. Navštívil jsem s ním asi 30 – 40 lesních závodů v rámci celé Československé republiky, nejen v Čechách a na Moravě, ale i na Slovensku. On tam měl hodně příznivců vzhledem k tomu, že zde byly ještě zachovalé lesní porosty, které se doslova nabízely pro převody na výběrné tvary anebo na využití přirozené obnovy a na zavedení podrobného způsobu hospodaření.

Kromě kursů jsem dostal za úkol na různých závodech, které reprezentovaly určité přírodní oblasti, založit poloprovozní pokusné plochy, na kterých si měli zaměstnanci ověřovat své poznatky. Došli jsme totiž k závěru, že je absolutně nemožné, aby Opočno proškolovalo provozní personál od hajných a polesných až po vedoucí pracovníky, to bylo nad naše fyzické, časové i objemové možnosti. Tento způsob jednání lesní rada Konias s bývalým ministrem Smidou. Ministr Smida si lesního radu Koniasa velice oblíbil, i když nebyl komunista a nedal na něj dopustit.

Vedle poradní činnosti a školení jsem pracoval na třech výzkumných úkolech – výchova lesních porostů, přeměny a převody monokultur

SPOLEČENSKÁ RUBRIKA

a meliorace degradovaných lesních půd. Tato problematika úzce souvisela s přeměnami a převody, protože vlivem monokulturního hospodaření a prosazování smrkových a borových monokultur docházelo k degradaci lesních půd. K tomuto závěru jsme došli s doktorem Mařanem a doktorem Němcem, s nimiž jsem také měl možnost úzce spolupracovat. Tehdy jsme degradované lesní půdy zhruba rozdělili do dvou kategorií. Do první byla zahrnuta ta degradační stadia lesních typů, která se dají jednodušším způsobem, především biologickou cestou, zavedením melioračních a hluboko kořenících dřevin převést na porosty smíšené, aniž by si to vyžádalo vysoké náklady a nějaká technická nebo chemická opatření. Do druhé kategorie, kterou řešil výzkumný ústav meliorací, byly zařazeny skutečně těžce degradované půdy s odumírajícími porosty atd. Většinou to byly půdy, kde se pěstovala druhá nebo třetí generace smrkových a borových monokultur.

● Do kdy jste byl v Opočně?

V Opočně jsem pracoval tři a půl roku, od poloviny roku 1951 do poloviny roku 1954, kdy jsem se vrátil do provozu.

● Co vás vedlo k odchodu?

K odchodu mě donutil bytový problém. Byl jsem ženatý. Když jsme se stěhovali do Opočna, tak jsme čekali rodinu. V Opočně se mi narodil další syn. Když manželka čekala třetí dítě a bydleli jsme pořád v hladomorně opočenského zámku, tak mně došla trpělivost. Hladomorna byla v majetku zámku a zcela běžně se na ní chodili dívat návštěvníci. Při nástupu mi tehdejší ředitel Ing. Motl slíbil, že dostanu nejpозději do dvou let byt. Byty se začaly stavět a protože jsem nastoupil jako 5. pracovník a dva nebo tři pracovníci přede mnou už byty měli, tak jsem byl asi druhý v pořadí a s manželkou jsme se pevně spoléhali, že dostaneme byt. Ovšem tehdy byl výzkumný ústav spojen s pokusným lesním závodem Opočno a závodní rada a závodní organizace KSČ se usnesly, že přednostně budou přidělovat byty dělníkům. Až budou uspokojeni dělníci, tak pak dojde řada na pracovníky výzkumu.

● Kam jste se rozhodl jít?

V té době se na Nových Hradech přihodilo velké neštěstí. Lesníci a myslivci v čele s vedoucím provozu jeli v nákladním autě s porouchanou převodovkou na nátlacku obeznané černé zvěře a měli tragickou nehodu. Na zledovatělé silnici se převrátili a pět z nich zahynulo. Přijela bezpečnost, okamžitě řidiče a ředitele závodu zatkla a dala do vyšetřovací vazby. A teď bylo jarní období. Správa lesního hospodářství měla 30 000 ha a bylo potřeba zalesňovat. Na správu zůstal hlavní inženýr a pár pracovníků. Ostatní byli buď pomlácení, nebo po smrti. Tehdy mi zavola Ing. Šindelář, se kterým jsem byl rok předtím asi pět týdnů na studijní cestě v Polsku a znal můj bytový problém, a zeptal se mne, jestli nechci nastoupit do Nových Hradů. Garantoval mi, že do tří měsíců dostanu byt. Tak jsme jeli s manželkou na Nové Hradce, abychom si to ověřili a byt se nám líbil. Ale manželce se příliš stěhovat nechťelo, protože měs-

tečko vypadalo velmi neupraveně. Když jsme viděli opuštěné domy na náměstí s oprýskanou omítkou, tak mne žena ujišťovala, že se sem stěhovat nebude. Ale na druhé straně byt se zahradou se jí líbil. Řekl jsem jí, že je krátce po válce, že to musíme nějak vydržet a situace se postupně změní. A tak jsem v polovině roku 1954 nastoupil na správu lesního hospodářství Nové Hradce jako vedoucí provozu.

Ještě musím dodat, že když jsem přišel do Opočna, začal jsem studovat vysokou školu, obor lesní inženýrství. Hned po ukončení vyšší lesnické školy v Písku jsem dělal přijímací pohovory na lesnickou fakultu. Byl jsem přijat, ale vzhledem k příznivé nabídce u bývalého schwarzenberského velkostatku, kde tehdy byly platové podmínky nejméně o jednu třetinu lepší než u zaměstnanců státních lesů, jsem dal přednost praxi. Myslím si, že jiný by se na mém místě nerozhodl jinak. Tehdy se navíc již ukazovala možnost studovat dálkově. Studium jsem dokončil na Nových Hradech v roce 1960.

● Jaká byla situace na Nových Hradech?

Dostal jsem na starosti všechny úkoly spojené se zalesňováním. Na základě předběžného šetření představovaly nezalesněné plochy dvojnásobek běžné holiny. Tenkrát se zalesňovalo dosti špatnými metodami. Některé nevhodné druhy sazenic a semen už byly objednané a nedalo se s tím nic dělat. Část zemědělských pozemků se zalesňovala tak, že se na nich z traktorových vleků rozhazovaly kaštany nebo žaludy. Náletové sazenice se dopravovaly ze Slovenska naložené na autech jako sláma a řidiči je přivázeli už zapálené nebo zaschlé. Takovým způsobem jsem však odmítl hospodařit. Tak jsem se už v samotném počátku dostával do značných sporů s pracovníky tehdejší správy lesního hospodářství. Musím ocenit postoj Ing. Šindeláře, který vždycky, když nějaký spor vznikl, se postavil na moji stranu, protože viděl ty nesmyslné metody hospodaření. Posílali nám školní mládež na zalesňování, brigádnice z nejrůznějších textílek a podniků, kde byly ženy zaměstnané. Přijelo třeba zalesňovat z Pelhřimova 80 pracovníků, které tam vyráběly kartáče. Přivezly se jim fúry náletových sazenic, každá dostala svazek do košíku nebo nějaké plechovky a hajný je odvedl na paseku, kde je měly vysazovat za pomoci sazečů. Tehdy se prováděla moderní hnízdová výsadba, tak dělaly hnízda z nejrůznějších dřevin, jak to kterou napadlo. Záleželo jen na odborné kvalifikaci hajného, který je měl zaučit. Když měl hajný dobrou kvalifikaci, provedly brigádnice dobré zalesnění. Když neměl dobrou, dopadlo to špatně. Asi polovina hajných neměla žádnou lesnickou odbornou kvalifikaci. Byli to třeba bývalí lesní dělníci, kteří dobře pracovali v lese, ale jejich odborná práce už byla horší. Tak to dělali, jak je napadlo a jak si představovali, že by to mohlo být.

● Kdy skončil experiment s oddělením těžební a pěstební činnosti?

V roce 1956 opět vznikly dva lesní závody – Horní hvozd a Dolní hvozd. LZ Horní hvozd hospodařil na bývalém majetku hraběte

Buqvoje v Novohradských horách. LZ Dolní hvozd byl složen také z majetku hraběte Buqvoje, který hrabě prodal v roce 1921 státu v rámci 1. pozemkové reformy, dále sem patřil majetek fúrstenberský a schwarzenberský. K tomu se postupně připojovaly obecní a městské lesy, tak jak je stát přebíral. LZ měl asi 16 400 hektarů.

● Co jste dělal vy?

Nastoupil jsem do funkce ředitele lesního závodu Dolní hvozd. Oba lesní závody sídlily v Nových Hradech v jedné budově na náměstí. Ředitelem LZ Horní hvozd se stal pan Belda, který sem přišel z Jeseníků, Po něm se stal ředitelem v roce 1961 Ing. Vrátný.

● Proč jste si vybral Dolní hvozd?

Ze dvou důvodů. Za prvé tu byla největší koncentrace lesnických problémů. Na hospodářském celku Dolní hvozd převládaly smrkové monokultury, z velké části už druhé generace, borové monokultury, rozsáhlá rašeliniště přechodového charakteru a poměrně značná výměra degradovaných půd v drobných obcích a selských lesích, které jsme přebírali. Bývalé obecní a selské lesy v oblasti Trhových Svin se už v době první republiky považovaly za nejhorší selské lesy v rámci bývalé Československé republiky.

Druhým důvodem bylo to, že Dolní Hvozd zaujímal část území směřující do vnitrozemí a bylo zde přece jen o něco více pracovních sil. Při svém studiu vysoké školy jsem nemohl ještě jezdit na Slovensko nebo do Polska a shánět pracovníky do pohraničí. To bylo nad moje fyzické možnosti. I když jsem z hlediska lesnického více lnul ke komplexu Horního hvozdu, protože to byla po Šumavě druhá perla se zbytky původních lesů s původní druhovou skladbou, což mě lákalo daleko více, než smrkové monokultury, tak v mém rozhodování převážily praktické důvody a snaha dokončit školu.

● Tady se vám otevřela cesta k nastartování podroštního hospodářství?

O to jsem se snažil již dřív. Na správě lesního hospodářství bylo dlouhodobě neobsazeno místo revírníka na revíru Vyšná. Po mém příchodu na Nové Hradce mne tehdejší hlavní inženýr Ing. Ságel pověřil mimo jiné i zalesňováním a vyznačováním obnovních těžeb na tomto revíru. Výhoda byla v tom, že jsem zde měl k dispozici dostatek pracovních sil, protože v blízkých Českých Velenicích byly velké železniční dílny a manželky železničářů se nám soustavně hlásily na sezónní práce v lese. Zejména ty, které měly malé děti, protože jim to vyhovovalo chodit jen na půl dne. Ing. Ságel mě požádal, abych zpracoval zalesňovací projekt a vyznačil obnovní těžbu. Měl jsem v té době dost zkušeností z předchozí poradní činnosti. A Ing. Ságel mně dal v tomto jako hlavní inženýr plnou moc. Musím říci, že vyznačování obnovních těžeb byl můj největší koníček a na revíru Vyšná jsou první porosty, kde jsem začínal hospodařit podroštně.

Pokračování příště, redakce

SPOLEČENSKÁ RUBRIKA

Memoriál Roberta Jakoubka v Telči - všestranné zkoušky ohařů

Výmarští ohaři patří k nejstarším německým plemenům krátkosrstých ohařů, jehož systematický chov je doložen od přelomu osmnáctého a devatenáctého století především na dvoře saskovymarského arcivévody Karla Augusta. Tento osvěcenský vladař byl nejen milovníkem a mecenášem umění a věd, ale byl i vášnivým lovcem. Současníci ho nazývali králem mezi lovci a lovcem mezi králi. Jeho smečka loveckých psů byla pověstná a vynikali v ní silní stříbřitě šedí psi. Takto zbarvené psy prý arcivévoda Karel August poprvé viděl při honech na panství knížete Esterházyho a Auersperga v Čechách. Protože byl při honech nadšen rovněž jejich výkony a inteligencí, nechal si několik jedinců poslat na svůj dvůr, kde byli pak dále šlechtěni a značně se rozšířili během první poloviny devatenáctého století.

13.-15. září 2001, při příležitosti 35. výročí trvání Klubu chovatelů výmarských ohařů, byly ve městě Telč uspořádány všestranné mezinárodní zkoušky výmarských ohařů jako 1. ročník Memoriálu Roberta Jakoubka, v neděli 16. září 2001 proběhla na státním zámku Telč výstava výmarských ohařů s významnou zahraniční účastí. Lesní správa Telč, v souladu s dlouhodobou mysliveckou

politikou podniku LČR, vyšla vstříc pořadatelům a mimo jiné poskytla honitbu pro lesní disciplíny. Celý čtyřdenní program byl zahájen slavnostním průvodem na Telčském náměstí. Soutěže byly doplněny bohatým kulturním programem včetně dvou koncertů vážné hudby, ohňostroje a večerní prohlídky loveckého hradu Roštejn s ukázkami střelby z kuší a historického šermu. Přejí Klubu výmarských ohařů i všem „výmarským přátelům“ další příjemné zážitky a hodně zdaru v ušlechtilém zájmu.

Vladimír Dolejšký, LS Telč

Horská kola podruhé v broumovském výběžku

V hezkém prostředí broumovského výběžku na samé hranici s Polskem uspořádali v sobotu 13. října kolegové z LS Broumov oficiální první ročník závodu horských kol. Objednanému hezkému počasí odpovídaly i kvalitní sportovní výkony.

V jednotlivých kategoriích zvítězili:

1. kategorie žen
p. Dana Kociánová (LS Bystřice p. Host)
2. kategorie muži 40 let +
p. Antonín Král (LS Broumov)
3. kategorie muži 40 let
p. Michal Svoboda (LS N. Město na M.)

V poslední, nejsilnější zastoupené kategorii mezi sebou po celou dobu závodu velmi uputně soupeřili další kolegové z LS Náměšť, Děčín, Broumov a Bystřice p. Host. Všichni zúčastnění se shodli, že strávili v tomto pro mnohé nepříliš známém koutu republiky, příjemný den. Poděkování patří pořadatelům z LS Broumov, akce po sportovní a společenské stránce určitě splnila očekávání.

Ing. Mikuláš Říha

Exkurse po trase pochůzky arcibiskupských lesníků v roce 1931 se zaměřením na pěstování jedle

Pod tímto názvem se dne 12. září 2001 v Bílé v Beskydech uskutečnil celostátní seminář lesníků s mezinárodní účastí. Před sedmdesáti lety v roce 1931 se totiž zde v téže oblasti konala celostátní odborná exkurse po revírech Kavalčanky a Salajka, vedená arcibiskupskými lesníky. Z této exkurse se zachoval průvodce s přesným popisem trasy a pořádající Česká lesnická společnost ve spolupráci se státním podnikem Lesy České republiky a Ústavem pro hospodářskou úpravu lesa – pobočkou ve Frýdku Místku chtěla posoudit stav lesních porostů dříve a nyní.

Samotné venkovní pochůzce předcházela přednášková část, která se konala ve Středním lesnickém učilišti v Bílé. Úvodní referát na téma „Historický nástin hospodaření v lesích arcibiskupství olomouckého“ přednesl Ing. Jaroslav Gabzdil z ÚHÚL Frýdek-Místek. Ing. Jiří Truhlář, CSc. ze Školního lesního podniku „Masarykův les“ seznámil přítomné s osobností významného lesníka, někdejšího ředitele arcibiskupských lesů a později vysokéškolského profesora pěstování lesů, profesora Konšela, který pozitivně ovlivnil hospodaření v beskydských lesích.

Ing. Vladimír Pešl z Lesů České republiky hovořil o vývoji hospodaření v lesích centrální části Moravskoslezských Beskyd. Ing. Zenon Rzonza z Polska seznámil s praktickými poznatky z pěstování jedle bělokoré v polské části Slezských Beskyd. Ing. Dr. Ferdinand Müller a Ing. Werner Ruhm z Lesnického spolkového výzkumného ústavu z Vídně informovali ve svých referátech o pěstování jedle v Rakousku. Samotnou exkursi v lesních porostech vedl Ing. Karel Matula, vedoucí lesní správy Ostravice.

Seminář s exkursí nebyl jen odbornou akcí, ale též akcí společenskou, na níž se sešlo téměř 120 účastníků z celé republiky, Polska a Rakouska. Součástí semináře byla i výstavka dnes již historických fotografií beskydských lesů známého fotografa, znalce a obdivovatele Beskyd Dr. Jandy. Cílem mezinárodního semináře nebylo jen podání historického přehledu o hospodaření v beskydských lesích před 70 lety, ale též hledání a ukázání cest jak současné lesy ve smyslu trvale udržitelného hospodaření ozdravět.

Ing. Vladimír Pešl, LS Ostravice

V měsíci prosinci 2001 oslaví významná jubilea tyto pracovníci LČR

50 padesátiny:

4. 12.	Václav Kugler	LZ Dobříš
5. 12.	Jiří Blanarčík	LS V. Karlovice
5. 12.	Ing. Jiří Picha	LS Tišnov
6. 12.	Antonín Landa	LZ Dobříš
9. 12.	Petr Chalupka	LZ Židlochovice
15. 12.	Milena Škopková	LZ Boubín
17. 12.	Jan Zubaj	LZ Boubín
18. 12.	Jaromír Funda	LZ Boubín
19. 12.	Ing. Miloš Šedivý	LZ Kladská
22. 12.	Ing. Jiří Koníček	LS Česká Lípa
24. 12.	Ing. Radoslav Valeš	OST H. Králové
24. 12.	Bohuslav Chosák	LS Rožnov p. R.
24. 12.	Eva Morová	LS Frýdlant
27. 12.	Karel Zdobnický	LZ Konopiště

60 šedesátiny:

11. 12.	Jiří Kropík	LS Mělník
10. 12.	Josef Kumpera	LZ Kladská
16. 12.	Kurt Muhlans	LZ Kladská
17. 12.	Jiří Crkal	LS Klášterec n. O.
20. 12.	Werner Denk	LZ Kladská

**Všem jubilantům blahopřejeme
a přejeme jim hodně zdraví
a spokojenosti.**

CO ZBÝVÁ DODAT?

Ceník dříví a dilema při vyznačování těžby

Rozpornost účtování ceny dřeva podle průměrné hmotnosti za porost odhalilo jistě více revírníků, jak o tom píše pan Ing. K. Beznoska v LZ 10/2001. Mají-li se chovat ekonomicky, mohou volit podle konkrétních porostních podmínek různé způsoby vyznačování těžby. Pokud jsou nasmulovány záporné ceny za tyče a příp. slabší sortimenty, je třeba zvažovat, zda není lacinější zaplatit zpřístupnění porostu, nebo vyznačit zásah v úrovni, kdy nám stačí odstranit menší počet jedinců. Někdo možná lituje nerealizovatelné hroubí hničící v porostu a vyznačí tedy způsobe v síle nehroubí. Tím však nepomůže kvalitním stromům a při dalším zásahu po 10 letech mohou být možnosti zlepšení kvality porostu omezenější.

Podobně může být obtížné rozhodování při vyznačení těžby v pěstebně zanedbaných porostech. Často i v mýtných porostech zůstávají tyče vedle kubíkových stromů. Řešením může být probírka rozdělená do dvou let, kdy těžíme odděleně slabou hmotu od silnější.

Někdy ale tento postup nelze použít. Například při okrajové clonné seči těžíme nejsilnější stromy na okraji, ale musíme vyznačit i slabší stromy při rozšiřování clonné seče dovnitř porostu.

Nechtěl bych opakovat, že základní strategii hospodaření LČR je mj. vytváření druhově, prostorově a věkově smíšený les, ale domnívám se, že takový les bude více tloušťkově diferencovaný i uvnitř jednotlivých skupin, ať už to bude vlivem etáže nebo úrovně výchovy. Již dnes, pokud připravujeme bloky probírkových porostů pro nasazení harvesterů rozčleněním víceméně pravidelnou sítí linek, nám obvykle vyjdou linky napříč porostními skupinami. Pak je často nemožné určit, který kmen pochází z které porostní skupiny. A v budoucnu bude takových těžebních pracovišť přibývat. Pokud by byla cena stanovena podle skupin hmotností, pak by nebylo ani nutné v ceníku rozlišovat těžbu na mýtní a předmýtní.

Ing. Miroslav Červený
LS Plasy

Na všechno je Kopálek

Je, není jeden krásný kraj bohatý na hory, lesy, vody a veškeré živočišstvo. V kraji žijí hodní a pracovití lidé, novináři a pan Kopálek. Pan Kopálek je aktivním členem Svazu záchranců přírody. Věnuje své dobrovolné aktivity téměř všechnu volný čas a je tak známý, že si ho všimli novináři z celého kraje.

V kraji se objevil medvěd, ilegální to imigrant z vedlejší země. Novináři přišli, zeptali se pana Kopálka na nebezpečnost přivandrovalého huňáče a ten vše patřičně vysvětlil. Uplynulo něco vody v řece Bučavě a na rybnících začali více než dvounozí pytláci řídit jejich okřídlení konkurenti. Pan Kopálek opět suverénně naservíroval médiím stanovisko Svazu záchranců...

Na svazích Dykseb se urodilo mnoho borůvek. Lidé z údolí vyrazili s vědry a kbelíky sklízet bohatou úrodu. Jak tak sklízeli, šlapali na malé stromečky rostoucí mezi borůvkám. I přikvačili redaktoři otázat se pana Kopálka, co on na to. Jasně, že jim zasvěceně vylíčil všechnu nebezpečí hrozící nebohým stromečkům.

Nadešel podzim a zdálo se, že si pan Kopálek konečně oddechne od té neustálé dřiny s médii. Neoddechl si. Kdosi upozornil televizního zpravodaje TV Nova z kraje pod Dyksebami, že se na černých borovicích objevilo houbové onemocnění jménem sypavka. „To vypadá na katastrofu, která by mohla projít i do Televizních novin“, řekl si televizní zpravodaj a hurá za Kopálkem. Vyšla z toho novácká reportáž, jak má být.

Obdivuji upřímně pana Kopálka, který musí mluvit za lesníky, rybáře a za další profese,

které v kraji působí. Do rybářů mluvit nemohu. Ke kolegům lesníkům si však dovoluji vznést malou prosbu: „přátelé, pomozte panu Kopálkovi alespoň s těmi lesy!“

J. D.

Naučná stezka Svatý Tomáš

Dne 8. 10. 2001 byla na Lesní správě LČR Vyšší Brod otevřena naučná stezka Svatý Tomáš. Pozvání k slavnostnímu otevření stezky přijal ministr kultury Pavel Dostál, který v doprovodu ředitele Krajského úřadu v Českých Budějovicích PhDr. Jana Stráského stezku přeseknutím girlandy otevřel. Naučná stezka vede z odstavného parkoviště „Uhlíště“ po lesních cestách Zimní, Zámecká, Mírová do osady Svatý Tomáš, kde se v nadmořské výšce 1053 m tyčí zřezaná hradu Vítkův Kámen, dále po turistické stezce opět na Uhlíště. Celková délka stezky je 6,5 km, což při pohodlné chůzi a pozorném čtení devíti informačních tabulí trvá necelé dvě hodiny.

Stezka vede v turisticky velmi frekventované oblasti svatotomášského pohoří s nádhernými scenériemi smíšeného lesa. Vzhledem k tomu, že tato oblast je hojně navštěvována zahraničními turisty je text na informačních tabulích uveden dvojjazyčně. Návštěvníci zde získají informace o zastoupených dřevinách, obnově lesa, těžbě dřeva, historii osady Svatý Tomáš, loveckém zámečku na Svatém Tomáši a další. Jsme přesvědčeni, že návštěvníci po absolvování naučné stezky budou odcházet obohaceni o hlubší poznání lesa a činností s lesem spojených.

Jan Mártl, LS Vyšší Brod

Nové odborné publikace a knihy z oboru lesnictví a příbuzných oborů

Německo-český a česko-německý lesnický a dřevařský slovník

Adolf Schlaghamerský, Josef Švolba, Harry Klaus Sterzik

Slovník sestavený odborníky dlouhodobě působícími v SRN obsahuje v každé části cca 13 000 hesel. Ve slovníku jsou obsaženy vybrané termíny ze všech oblastí lesního hospodářství a dřevařského průmyslu, myslivosti, ochrany přírody a životního prostředí, ekonomiky a statistiky. Na konci publikace je uveden rejstřík latinských názvů a dále přehled německých zkratk a akronymů používaných v lesnické a dřevařské literatuře. Při pořizování českých ekvivalentů k německým termínům je v řadě případů v závorce uvedena vysvětlující zkratka či poznámka upřesňující oblast použití. Pro zpřístupnění práce zvláště při překladech a zpracování odborného textu je součástí publikace CD-ROM, který obsahuje legální software s elektronickým slovníkem WinGED 2000, který umožní používat slovník buď samostatně v prostředí Windows, nebo jako součást programu Microsoft Word. WinGED 2000 obsahuje vedle lesnického a dřevařského slovníku navíc univerzální slovní zásobu ČN a NČ s 420 000 slovních dvojic. Přednosti tohoto programu jsou i možnosti neustálého doplňování dalších odborných termínů a v dalším možném rozšíření o angličtinu, ruštinu, francouzštinu, italštinu, španělštinu, polštinu a rumunštinu. Vyd. Lesnická práce, s. r. o., Kostelec nad Č. lesy, 2001 (zakoupeno u vydavatele pro tech. knihovnu LČR HK)

Rekreační funkce lesa

Sborník z odborného semináře V. Beranov, 4. 10. 2001. Vyd. Česká lesnická společnost, 2001 (přiděleno technické knihovně LČR HK)

Tradice v myslivosti

Sborník ze 7. semináře se zahraniční účastí

Lázně pod Zvičinou – Dolní Brusnice, 4. – 6. 10. 2001. Vyd. Rád sv. Huberta se sídlem v Kuksu ve spolupráci s LČR, s. p., Hradec Králové, 2001 (darováno technické knihovně LČR HK)

Dub – dřevina budoucnosti

Sborník z celostátní konference, H. Králové, 9. 10. 2001. Vyd. Česká lesnická společnost, 2001 (přiděleno technické knihovně LČR HK)

PEFC – Celoevropský systém certifikace lesů v České republice

Sborník ze semináře, Hradec Králové, 25. 10. 2001. Vyd. Česká lesnická společnost, 2001 (přiděleno technické knihovně LČR HK)

Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti: Výroční zpráva 2000

Vyd. VÚLHM, Jiloviště-Strnady, 2001 (darováno technické knihovně LČR HK)

Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky – stav k 31. 12. 2000

Vyd. MZe ČR v nakladatelství Agrospoj, s. r. o., Praha, 2001 (přiděleno technické knihovně LČR HK)

Jiří Uhlíř

